

Dyscalculie Protocol

Reggesteijn

Maart 2023

Definitieve versie	Mei 2022, besproken in OBD 5 december 2022, aangepast januari 2023
Ingangsdatum	Maart 2023
Behandeld door (G)MR	13 maart 2023
Definitief besluit CvB	14 maart 2023
Beheerder	Coördinator Passend Onderwijs
Gebruiker	(Reken)docenten, rekencoördinator, rekencoach, orthopedagoog
PDCA-cyclus	Jaarlijkse check, juni, door beheerders
Revisiedatum	2025, tenzij herziening vanuit wettelijke kaders eerder benodigd is
Einddatum	Zodra dit document van het DWO en/of website is verwijderd
Publicatiemedium	DWO, website

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
2. Wat is dyscalculie?	4
Definitie	4
Kenmerken van dyscalculie	5
Verskil tussen (ernstige) rekenproblemen en dyscalculie	5
3. Hoe signaleren wij dyscalculie?.....	5
4. Wie wordt op CSG Reggesteyn als dyscalculicus beschouwd?	6
5. Welke ondersteuning krijgen leerlingen met dyscalculie op CSG Reggesteyn?	6
Begeleiding	6
Faciliteiten	7
Basisfaciliteiten.....	7
Specialistische faciliteiten.....	7
Aanvullende regels met betrekking tot het C(S)PE.....	7
6. Verwachtingen ten aanzien van de begeleiding.....	7
Leerlingen.....	7
Ouders	8
School	8
7. Aanvullende informatie en gebruikte bronnen.....	8

1. Inleiding

Dit dyscalculieprotocol heeft als doel om leerlingen, ouders¹ en medewerkers van de school te informeren over vastgelegde procedures en afspraken met betrekking tot de specifieke leerstoornis dyscalculie. CSG Reggesteyn wil iedere leerling de ondersteuning geven die hij of zij nodig heeft om het vmbo/havo/vwo goed te doorlopen en af te sluiten met een diploma.

Met dit protocol willen we bereiken dat leerlingen met dyscalculie;

- die opleiding kunnen volgen, waar ze op basis van hun cognitieve capaciteiten toe in staat zijn;
- om kunnen gaan met hun dyscalculie;
- hun functionele rekenvaardigheid vergroten, zo nodig met hulpmiddelen.

Uitgangspunten daarbij zijn dat:

- de ondersteuning aansluit bij de ondersteuningsbehoeften van de leerling;
- de leerling medeverantwoordelijk is voor zijn eigen leerproces;
- de ondersteuning zoveel mogelijk plaatsvindt in de reguliere les.

De in dit protocol genoemde faciliteiten zijn conform de wettelijke bepalingen van het de herziene Wet Voortgezet Onderwijs - Uitvoeringsbepalingen WVO².

2. Wat is dyscalculie?

Definitie

Dyscalculie is een complex probleem dat invloed heeft op het gehele functioneren van een leerling. Het komt voor in alle vormen van onderwijs en is niet gebonden aan intelligentie of sociaaleconomische achtergrond. Voor dyscalculie is nog geen eenduidige beschrijving in de literatuur. Een veelgebruikte definitie van dyscalculie is:

'Dyscalculie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen met het leren en/ vlot en/of accuraat oproepen en/of toepassen van reken-/wiskundekennis. (Ruijsenaars, van Luit & van Lieshout, 2006).

Dyscalculie wordt vastgesteld³ wanneer wordt voldaan aan de volgende criteria:

- Er is sprake van een significante rekenachterstand ten opzichte van leeftijd- en/of opleidingsgenoten, waar de persoon in het dagelijks leven door gehinderd wordt (criterium van ernst).
- Er is sprake van een significante rekenachterstand ten opzichte van datgene wat op basis van de individuele ontwikkeling van de persoon verwacht mag worden (criterium van achterstand).
- Er is sprake van een hardnekkig rekenprobleem, dat resistent is tegen gespecialiseerde hulp (criterium van didactische resistentie).

¹ Overal waar ouders staat dan ook gelezen worden verzorgers

² https://www.examenblad.nl/document/brochure-kandidaten-met-een-10/2023/f=/brochure_kandidaten_met_een_ondersteuningsbehoefte_VO_2023.pdf

³ door een BIG- geregistreeerde GZ-psycholoog of orthopedagoog-generalist, die verbonden is aan een erkende praktijk of instelling

Dyscalculie kan leiden tot allerlei beperking in het dagelijkse leven en op school. De rekenproblemen kunnen zich uiten in alle vakken waarbij rekenen een rol speelt. Daarnaast kunnen leerlingen ook problemen ervaren bij het maken van planningen. Dyscalculie uit zich bij iedere dyscalculici anders. Dit maakt dyscalculie een leerstoornis die moeilijk te diagnosticeren is.

Kenmerken van dyscalculie

- Problemen met het onthouden en met het snel en/of accuraat oproepen van rekenfeiten uit het geheugen zoals tafelsommen, formules en namen van meetkundige figuren.
- Moeite met het uitvoeren van procedures, bijvoorbeeld het kiezen van de juiste bewerking bij het oplossen van een talige contextopgaven.
- Problemen met inzicht en notie van ruimte. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar door het verwisselen van cijfers in een getal en problemen bij het onderdeel meetkunde.
- Tekort aan inzicht in het getallensysteem.
- Traag en/of moeizaam leerproces bij rekenen/wiskunde, sommige rekenfeiten beklijven nooit, andere opgedane kennis zakt heel snel weg en vraagt veel meer herhaling.
- Niet associëren tussen opgaven: elke opgave is uniek, de leerling herkent een bepaalde bewerking niet in de context, omdat het deze bewerking niet beheerst.
- Ervaren van stress tijdens reken- en wiskundetaken en een negatief zelfbeeld.

Verskil tussen (ernstige) rekenproblemen en dyscalculie

Een leerling heeft ernstige rekenproblemen wanneer de tekorten bij rekenen niet opgelost kunnen worden met extra instructie en meer oefening. Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan als er onvoldoende afstemming is tussen het (reken)onderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling bij rekenen. De kenmerken van het onderwijs sluiten dan niet of onvoldoende aan bij de (aangeboren en verworven) kenmerken van de leerling. We spreken van dyscalculie als ernstige rekenproblemen, ondanks langdurige deskundige begeleiding en zorgvuldige afstemming, hardnekkig blijken en onveranderd blijven bestaan.

3. Hoe signaleren wij dyscalculie?

Van sommige leerlingen is op de basisschool vast komen te staan dat zij dyscalculie hebben. Bij aanmelding op CSG Reggesteyn wordt dan van ouders verwacht dat zij de erkende dyscalculieverklaring en handelingsplannen meesturen. Samen met de mentor en rekencoach of rekendocent wordt besproken wat de leerling nodig heeft in het VO. Leidraad zijn daarbij de adviezen die voortkomen uit het dyscalculie-/psychodiagnostisch onderzoek en het overdrachtsdossier van de basisschool. Wanneer de onderzoeksgegevens en adviezen gedateerd zijn (bijvoorbeeld wanneer een leerling in de onderbouw van de basisschool is onderzocht), en de adviezen niet gericht zijn op het voorgezet onderwijs), kan worden aangeraden aan ouders de adviezen te laten herzien door een orthopedagoog/psycholoog. Dit betekent niet dat het onderzoek opnieuw moet worden afgenomen. Er zijn echter ook leerlingen bij wie dyscalculie pas op het VO een belemmerende rol in hun leren gaat spelen. Deze leerlingen hebben dan hun zwakke rekenvaardigheden kunnen compenseren. Wanneer er gedurende de schoolloopbaan op Reggesteyn een vermoeden van dyscalculie ontstaat, kunnen ouders contact opnemen met de mentor. De mentor gaat vervolgens in overleg met de rekendocent en rekencoach. De rekencoach kan dossieronderzoek doen en kan in sommige gevallen een rekenscreening uitvoeren om te bekijken of een onderzoek naar dyscalculie van meerwaarde is. Na de screening volgt dan een gesprek met de leerling en ouders, waarin vervolgens kan worden geadviseerd om verder onderzoek naar dyscalculie te laten doen. Dit onderzoek moet worden uitgevoerd door een BIG- geregistreerde GZ-psycholoog of orthopedagoog-generalist, die

verbonden is aan een erkende praktijk of instelling. De kosten voor zo'n onderzoek zijn voor de rekening van ouders.

4. Wie wordt op CSG Reggesteyn als dyscalculicus beschouwd?

Elke leerling met een valide dyscalculieverklaring wordt op CSG Reggesteyn beschouwd als zijnde dyscalculicus. De dyscalculieverklaring is valide wanneer deze is uitgegeven door een BIG-geregistreeerde GZ-psycholoog of orthopedagoog-generalist, die verbonden is aan een erkende praktijk of instelling. De dyscalculieverklaring is onbeperkt geldig. In de dyscalculieverklaring moet aangegeven zijn welke belemmeringen de leerling ondervindt bij het volgen van onderwijs of het functioneren in de samenleving en welke maatregelen, faciliteiten en begeleidingsvormen voor de leerling noodzakelijk zijn. Voor het toekennen van begeleiding en faciliteiten hebben wij deze verklaring nodig (voorzien van datum en handtekening van een bevoegd deskundige) en het bijgaande onderzoeksverslag. Dit verslag kan voor school van waarde zijn voor het bepalen van de meest passende begeleiding. De aangeleverde gegevens worden vertrouwelijk behandeld. De orthopedagoog bekijkt de gegevens en controleert op geldigheid. Vervolgens worden deze gegevens verwerkt in ons digitale leerlingvolgsysteem (Magister) en wordt een kopie van de dyscalculieverklaring in het dossier van de leerling bewaard.

5. Welke ondersteuning krijgen leerlingen met dyscalculie op CSG Reggesteyn?

CSG Reggesteyn streeft ernaar om leerlingen met dyscalculie zo goed mogelijk te begeleiden tijdens hun gehele schoolloopbaan tot en met het eindexamen. Een leerling met dyscalculie heeft naast de ondersteuning die elke leerling krijgt, recht op (compenserende) faciliteiten en begeleiding.

Begeleiding

Voor de begeleiding van leerlingen met dyscalculie is het belangrijk dat er gekeken wordt waar precies de valkuilen voor deze leerlingen liggen.

In algemene zin zijn de onderwijsbehoeften van leerlingen met dyscalculie als volgt te omschrijven:

- Zij hebben beperking van de leerstof nodig en uitbreiding van de oefentijd. Deze leerlingen hebben meer instructietijd/instructiemomenten nodig en de instructie dient daarnaast afgestemd te zijn op het niveau van de leerling.
- Zij hebben systematische feedback van de docent nodig. Deze feedback dient gericht te zijn op het leerproces (de uitvoering van de taak: die opgedeeld zijn in kleinere deelactiviteiten én die de denkhandelingen concreet ondersteunen met materiaal en of concrete, abstracte voorbeelden).

Deze ondersteuningsbehoeften worden vertaald in handelingsgerichte adviezen die docenten waar mogelijk in hun lessen toepassen. Voorts kunnen leerlingen met dyscalculie in de rekenlessen extra hulp krijgen als zij daar behoefte aan hebben of als de resultaten onvoldoende zijn. De rekendocent kan verlengde instructie en feedback geven op handelend, concreet en of abstract rekenniveau. Bijvoorbeeld naar aanleiding van reken-/wiskunde(toets)opdrachten. Daarnaast kan de mentor en rekendocent en overige docenten van andere vakken waarbij rekenen een rol spelen advies inwinnen bij de rekencoach. In bepaalde gevallen kunnen leerlingen met dyscalculie gedurende een korte periode extra begeleiding van de rekencoach krijgen (zie beleidsplan rekenen).

Faciliteiten

Op CSG Reggesteyn hanteren we een aantal basisfaciliteiten die voor alle leerlingen met dyscalculie gelden. Daarnaast zijn er voor een aantal leerlingen specialistische faciliteiten mogelijk die de basisfaciliteiten aanvullen. De specialistische faciliteiten worden overlegd met ouders, leerling en mentor en toegekend door de rekencoach. Deze toegekende faciliteiten worden gedeeld met de docenten en genoteerd in het logboek van Magister.

Basisfaciliteiten

Een leerling met dyscalculie heeft recht op extra tijd bij toetsen voor vakken waarin rekenvaardigheden worden gevraagd (rekenen, wiskunde, economie, scheikunde, natuurkunde). De extra tijd bedraagt ongeveer 20% van de toets, dit komt neer op 5 minuten bij een overhoring, 10 minuten bij een proefwerk van 50 minuten (1 lesuur), 30 minuten bij een proefwerk van 100 minuten (2 lesuren) of eindexamen van 2 uur.

Specialistische faciliteiten

De specialistische faciliteiten worden altijd in overleg toegekend. Hierbij wordt gekeken naar de adviezen die in het onderzoeksrapport worden gegeven. De meest voorkomende specialistische faciliteiten zijn:

- Het gebruik van een niet-grafische rekenmachine ook als dat voor andere leerlingen niet is toegestaan.
- Gebruik van de goedgekeurde rekenkaart van het College van Toetsen en Examens (CVTE).
- Vastgestelde correctieregels. Er geldt een maximum puntenaftrek voor rekenfouten die meermaals worden herhaald. Doorrekenfouten zullen niet worden aangerekend. De docent kan bij schriftelijk werk de beoordeling aanpassen (denk hierbij aan fouten door omkeringen). Hierover kan geen discussie worden gestart met de betreffende docent.
- Vrijstelling van onverwachte beurten tijdens de les.
- Om de leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op het eindexamen worden bij PTA toetsen in de bovenbouw dezelfde correctievoorschriften gehanteerd en dezelfde faciliteiten geboden als toegestaan is op het eindexamen.

Aanvullende regels met betrekking tot het C(S)PE

- Een leerling met een geldige dyscalculie-verklaring heeft tijdens het eindexamen recht op een verlenging van de duur van een toets met ten hoogste 30 minuten.
- Voor het gebruik van de rekenmachine, gelden dezelfde regels als voor alle leerlingen. Dit betekent dat bij ieder examen een niet-grafische rekenmachine is toegestaan. Daarnaast is bij het vak wiskunde een grafische rekenmachine toegestaan.
- Bij alle centrale examens waarbij rekenen een rol speelt mag de standaardkaart (zie www.examenblad.nl) worden gebruikt.

6. Verwachtingen ten aanzien van de begeleiding

We vinden het belangrijk leerlingen zo goed mogelijk te kunnen helpen. Bij hulp zijn minimaal twee partijen betrokken: de hulpontvanger en de hulpgever. Ervaring heeft ons geleerd dat het voor alle partijen van belang is de verwachtingen helder te formuleren. Deze verwachtingen staan hieronder.

Leerlingen

We verwachten van de leerlingen dat zij:

- de rekenlessen en evt. aanvullende begeleiding actief volgen van en inzet tonen
- bij problemen een actieve houding hebben naar de rekendocent, mentor en rekencoach

- zowel op school als thuis actief gebruikmaken van ondersteunende rekensoftware die de rekendocent aangeeft (het gebruik is controleerbaar)
- deelnemen aan de interne rekentoetsing van Reggesteijn op basis van de (voor elke leerling geldende) voorwaarden en normering.

Ouders

Van de ouders verwachten we een ondersteunende, actieve houding die het hun kind(eren) mede mogelijk maakt het rekenonderwijs te volgen die bij hun mogelijkheden past.

Ouders delen relevante gegevens en ondernemen actie bij het signaleren en oplossen van mogelijke problemen op gebied van rekenen.

School

Van ons mag verwacht worden dat:

- we hulp en begeleiding bieden zoals omschreven bij hoofdstuk 5.
- we de toegestane faciliteiten stimuleren en mogelijk maken.

7. Aanvullende informatie en gebruikte bronnen

- www.erwd.nl/protocol/voortgezet-onderwijs
- www.balansdigitaal.nl
- www.masterplandyscalculie.nl
- Groenestijn, M. van, Dijken, G. van, Janson, D. (2011). *Protocol Ernstige RekenWiskunde problemen en Dyscalculie VO*. Van Gorcum.
- Luit, J.E.H. van et al. (2012). *Protocol Dyscalculie: Diagnostiek voor Gedragsdeskundigen*, Doetinchem: Graviant Educatieve Uitgaven.
- https://www.examenblad.nl/document/brochure-kandidaten-met-een-10/2023/f=/brochure_kandidaten_met_een_ondersteuningsbehoefte_VO_2023.pdf
- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0044212/2022-08-01>

Reggesteyn

Nijverdal

Willem de Clercqstraat 7
7443 XG Nijverdal
+31 (0)54 853 37 00

Rijssen

Cattelaar 2
7461 PK Rijssen
+31 (0)54 853 38 00

Nijverdal